

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Завдання до самостійної роботи
з навчальної дисципліни
"ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ"
для студентів спеціальності 8.18010014
"Управління фінансово-економічною безпекою"
всіх форм навчання**

Харків. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015

Затверджено на засіданні кафедри економічного аналізу.
Протокол № 2 від 23.09.2014 р.

Укладачі: Отенко І. П.
Москаленко Н. О.

З-13 Завдання до самостійної роботи з навчальної дисципліни "Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки" для студентів спеціальності 8.18010014 "Управління фінансово-економічною безпекою" всіх форм навчання / уклад. І. П. Отенко, Н. О. Москаленко. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 32 с. (Укр. мов.)

Подано зміст самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни за темами, контрольні запитання для самодіагностики, тести для перевірки знань, теми для написання есе.

Рекомендовано для студентів спеціальності 8.18010014 "Управління фінансово-економічною безпекою".

Вступ

У сучасному суспільстві відбуваються радикальні зміни в соціальній, економічній і політичній сферах, які й обумовили підвищений інтерес до проблеми безпеки. Досліджуються її різні аспекти, розробляються нові концепції, відкриваються відповідні спеціальності та інститути. Труднощі розвитку науки про безпеку в Україні обумовлені відсутністю цілісного законодавства про безпеку, зокрема закону про безпеку. Підходи та положення закріплені в чинних нормативних правових актах на певному етапі зіграли свою позитивну роль, але в даний час практично вичерпали себе, оскільки не дозволяють на практиці створити ефективну систему безпеки підприємств, установ та організацій. Саме тому базовою в системі знань про безпеку прийнята навчальна дисципліна "Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки".

Зміст даної навчальної дисципліни відображає управлінські та нормативно-методичні питання організації системи фінансово-економічної безпеки та професійної діяльності працівників служби безпеки організацій, підприємств та установ, спрямованої на їх захист від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Мета вивчення навчальної дисципліни – опанувати існуючі теоретичні та прикладні засади організаційного забезпечення управління системою фінансово-економічної безпеки організацій, підприємств та установ.

Завдання навчальної дисципліни – навчитися розробляти організаційно-методичне забезпечення, що регламентує діяльність системи фінансово-економічної безпеки, та заходи щодо оперативного реагування на загрози, ризики, небезпеки в діяльності підприємств, установ, організацій.

У процесі навчання магістри отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять: лекційних, практичних (семінарських). Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів.

Тема 1. Теоретичні засади управління фінансово-економічною безпекою підприємства

Завдання для обговорення

1. Загрози фінансово-економічній безпеці підприємства.
2. Джерела загроз фінансово-економічній безпеці підприємства.
3. Політика забезпечення економічної безпеки підприємства.
4. Поняття економічних інтересів підприємства.

Теми есе

1. Проблеми забезпечення економічної безпеки підприємств в Україні.
2. Еволюція поняття "фінансово-економічна безпека підприємства".
3. Категорії та поняття управління фінансово-економічною безпекою підприємства.
4. Поняття "ризик" та "загроза" в управлінні фінансово-економічною безпекою підприємства.

Рекомендована література: [1 – 13].

Тести для перевірки знань

1. *Оберіть правильне визначення поняття "економічна безпека":*
  - а) це стан і здатність економічної системи протистояти небезпеці руйнування її оргструктури і статусу, а також перешкодам у досягненні цілей розвитку;
  - б) це сукупність факторів виробництва, невиробничих факторів, фондів обігу, готової продукції, грошових коштів, які знаходяться на рахунках підприємства в банку в результаті реалізації продукції і надання різних послуг;
  - в) процес систематичного збору й обробки інформації про складові частини та параметри процесу, спрямований на винесення оцінки, вироблення планів дії та прийняття рішення по даному процесу.

2. Головна мета економічної безпеки підприємства полягає в тому, щоб:

а) забезпечити розвиток підприємства за рахунок технологічного прогресу;

б) гарантувати його стабільне й максимально ефективне функціонування тепер та високий потенціал розвитку в майбутньому;

в) уникнути недобросовісної конкуренції за рахунок зростання усіх сфер діяльності підприємства.

3. Вкажіть, якому саме з наведених нижче типових чинників відповідає описання – "він охоплює: укладені довготермінові контракти на реалізацію продукції з її споживачами; рівень конкурентоспроможності продукції, що виробляється; якісно-гарантійні показники виробів; обґрунтовані прогнози щодо стабільності ринку певного виду продукції; державне та регіональне замовлення на виготовлену продукцію":

а) надійність постачальників;

б) зовнішня конкуренція на продукцію, призначену на експорт;

в) стабільний попит на продукцію.

4. "Економічне шпигунство; розголошення або неправомірне використання інформації; дискредитація на ринку; соціальні конфлікти навколо або всередині організації; привласнення товарних знаків фірми конкурентом". До якого виду відносять загрози, описані вище:

а) економічні загрози;

б) психологічно-інформаційні загрози;

в) фізичні загрози?

5. До яких класифікаційних ознак відносяться форс-мажорні та не форс-мажорні чинники:

а) за сферою виникнення;

б) за можливістю запобігання;

в) за джерелами виникнення?

6. "...правова невизначеність економічних відносин; обмеження з боку держави можливостей економічного зростання; корупція; примушування виробників продавати продукцію визначеним споживачам; примушування покупців придбавати товари і послуги у визначених виробників і продавців; заборона реалізувати товар з одного регіону

в інший або за кордон...". Вкажіть, якому саме виду загроз відповідає частина наведених вище чинників:

- а) фізичні загрози;
- б) правові загрози;
- в) економічні загрози.

7. До якого виду конкуренції відноситься твердження: "цивілізована боротьба між компаніями або групами компаній за споживача, постачальника, за вигідні умови кредитування, за голоси виборців":

- а) суперництво;
- б) виробниче шпигунство;
- в) протиборство?

Питання для самоконтролю

1. Надайте визначення поняттю "фінансово-економічна безпека підприємства".
2. Які є види загроз фінансово-економічній безпеці підприємства?
3. В чому полягають мета та завдання управління фінансово-економічною безпекою підприємства?

Тема 2. Система фінансово-економічної безпеки підприємства

Завдання для обговорення

1. Засоби і методи забезпечення безпеки підприємства.
2. Основні об'єкти захисту підприємства.
3. Класифікація суб'єктів безпеки підприємства.
4. Структура та зміст концепції економічної безпеки підприємства.

Теми есе

1. Концепція розвитку та забезпечення економічної безпеки організації.

2. Інституційний підхід в управлінні економічною безпекою організації.

3. Надійність та ефективність системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства як об'єкт дослідження.

4. Управління розвитком підприємства на засадах економічної безпеки.

Рекомендована література: [1 – 13].

Тести для перевірки знань

1. Організація системи безпеки будь-якого комерційного підприємства повинна мати такі рівні:

а) науково-дослідний, технічний, режимно-пропускний, оперативний;
б) режимно-пропускний, поточний, науково-дослідний, інформаційний;

в) технічний, режимно-пропускний, оперативний, адміністративний.

2. Який з рівнів організації системи безпеки підприємства відповідає за: "...управлінські рішення, необхідні для забезпечення безперебійного функціонування об'єкта":

а) адміністративний;

б) оперативний;

в) поточний?

3. " ... передбачення і випередження можливих загроз, що призводять до кризового стану, а також проведення антикризового управління, яке спрямоване на виведення підприємства з кризового стану; мінімізація зовнішніх і внутрішніх загроз економічному стану суб'єкта підприємництва, зокрема його фінансовим, матеріальним, інформаційним, кадровим ресурсам, на основі розробленого комплексу заходів економіко-правового й організаційного характеру". Це твердження відповідає:

а) меті системи управління економічною безпекою підприємства;

б) об'єкту системи управління економічною безпекою підприємства;

в) головному завданню системи управління економічною безпекою підприємства.

4. Які саме ресурси виступають конкретними об'єктами захисту системи управління економічною безпекою підприємства:

- а) науково-дослідні, фінансові, матеріальні, інформаційні;
- б) фінансові, матеріальні, інформаційні, кадрові;
- в) фінансові, матеріальні, наукові, технічні?

5. Назвіть усі існуючі засоби гарантування безпеки:

- а) технічні, організаційні, інформаційні, фінансові, правові, кадрові, інтелектуальні;
- б) технічні, оперативні, адміністративні, фінансові, інноваційні, кадрові, правові;
- в) фінансові, правові, інтелектуальні, адміністративні, організаційні, кадрові, техногенні.

6. Який з існуючих засобів гарантування безпеки використовується на третьому етапі їх введення у дію:

- а) формування кадрових і організаційних засобів;
- б) залучення технічних, інформаційних та інтелектуальних засобів;
- в) розроблення системи правових засобів?

7. Система економічної безпеки, залежно від ситуації та її розвитку, може функціонувати в трьох режимах:

- а) інтенсивному, помірному, критичному;
- б) повсякденному, підвищеної готовності, надзвичайного стану;
- в) повсякденному, критичному, надзвичайного стану.

Питання для самоконтролю

1. Що розуміється під системою управління фінансово-економічною безпекою підприємства?
2. Що розуміється під концепцією економічної безпеки підприємства?
3. Які складові системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства?
4. Які основні функції системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства?
5. Які основні об'єкти захисту підприємства?
6. Яка існує класифікація суб'єктів безпеки підприємства?
7. Визначте основні напрями діяльності суб'єктів безпеки підприємства.

Тема 3. Організація управління фінансово-економічною безпекою підприємства

Завдання для обговорення

1. Складові механізми управління фінансово-економічною безпекою підприємства.
2. Організаційно-розпорядчі документи у сфері управління фінансово-економічною безпекою підприємства.
3. Функції діяльності служби безпеки.
4. Ресурсне забезпечення діяльності служби безпеки.
5. Взаємодія служби безпеки на підприємстві із правоохоронними органами.

Теми есе

1. Стратегічні засади управління фінансово-економічною безпекою підприємства.
2. Економічне обґрунтування системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства.
3. Реорганізація системи економічної безпеки підприємства.

Рекомендована література: [1 – 13].

Тести для перевірки знань

1. *Хто повинен очолювати службу безпеки підприємства:*
  - а) генеральний директор підприємства;
  - б) вищий орган управління підприємством;
  - в) начальник служби безпеки підприємства?
2. *Кому підпорядковується посадова особа, що очолює службу безпеки підприємства:*
  - а) вищому органу управління підприємства або генеральному директорові;

б) директорів підприємства або одному із його заступників відповідно до штатного розпису;

в) раді директорів підприємства?

3. *Що, у найзагальнішому вигляді, відбувається на третій стадії процесу управління:*

а) збирання, оброблення, узагальнення та аналіз інформації;

б) організація виконання управлінського рішення;

в) вироблення й ухвалення управлінського рішення?

4. *За допомогою яких методів проводиться оцінка роботи служби безпеки:*

а) експертних оцінок, за системою "BARS", коефіцієнтний аналіз, за сукупністю показників;

б) коефіцієнтний аналіз, експертних оцінок, SWOT-аналіз;

в) за сукупністю показників, за системою "BARS", за кількісними ознаками?

5. *Який нормативно-правовий документ регулює використання та захист інформації на підприємстві:*

а) Закон України про авторські права;

б) Закон України про інформацію;

в) Конституція України?

6. *Які з перелічених нижче документів підприємство-засновник НЕ представляє в органи внутрішніх справ (за місцем свого знаходження):*

а) Уставні документи підприємства;

б) заява про погодження Уставу служби безпеки;

в) Устав служби безпеки?

7. *"...інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, і у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію". Це твердження розкриває сутність:*

а) виробничого процесу;

б) комерційної таємниці;

в) виробничого шпигунства.

Питання для самоконтролю

1. Якими нормативно-правовими актами регулюється діяльність із забезпечення безпеки підприємства?
2. Які є види організаційних структур в управлінні економічною безпекою підприємств?
3. Охарактеризуйте види підрозділів з економічної безпеки організації та їх повноваження.
4. Охарактеризуйте організаційно-штатну структуру підрозділу економічної безпеки установи, організації, підприємства.
5. Які особливості мають "легкі" та "важкі" служби підприємств та організацій?
6. Який правовий статус підрозділу з економічної безпеки підприємства?

Тема 4. Організаційно-правове забезпечення системи фінансово-економічної безпеки підприємства

Завдання для обговорення

1. Структура служби безпеки малих та середніх підприємств.
2. Структура служби безпеки великих підприємств.

Теми есе

1. Підходи до формування концепції економічної безпеки підприємства.
2. Принципи забезпечення економічної безпеки підприємства.
3. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства в кризових ситуаціях.

Рекомендована література: [1 – 13].

Тести для перевірки знань

1. *Усі види інформації, які можуть вважатися комерційною таємницею, умовно можна поділити на дві групи:*
  - а) внутрішня та зовнішня;

- б) технічна та оперативна;
- в) технічна і комерційна.

2. До якої з груп інформації можна віднести: умови контрактів, дані про постачальників і покупців, інформацію про переговори, маркетингові дослідження, дані про розрахунок відпускних цін, розміри знижок тощо:

- а) комерційна таємниця;
- б) оперативна інформація;
- в) дані первинного обліку?

3. Які існують механізми визначення переліку інформації, що становить комерційну таємницю:

- а) тотальний, плагіаторський, авторський;
- б) авторський, тотальний, технічний;
- в) тотальний, плагіаторський, аналітичний?

4. Який з методів недобросовісної конкуренції є найпоширенішим:

- а) підкуп або шантаж співробітників фірми;
- б) знімання інформації з ПЕВМ спецтехнікою (проникнення в бази даних, копіювання програм);
- в) копіювання або розкрадання документів, креслень, експериментальних і товарних зразків?

5. Відповідно до міжнародних правових норм розрізняють три види недобросовісної конкуренції:

а) коли комерційну діяльність однієї фірми прагнуть видати споживачеві за діяльність іншої; дискредитація комерційної діяльності за допомогою розповсюдження помилкової інформації; неправомірне використання в комерційній діяльності позначень, що вводять споживача в оману;

б) дискредитація комерційної діяльності за допомогою розповсюдження помилкової інформації; неправомірне використання в комерційній діяльності позначень, що вводять споживача в оману;

в) дискредитація комерційної діяльності за допомогою розповсюдження помилкової інформації; неправомірне використання в комерційній діяльності позначень, що вводять споживача в оману; використання логотипу іншої фірми.

6. Незаконне збирання з метою використання відомостей, що становлять комерційну таємницю передбачає відповідальність:

- а) Адміністративним кодексом України;

- б) Кримінальним кодексом України;
- в) Господарським кодексом України.

7. Що з переліченого нижче не відноситься до основних методів фізичного придушення конкурента:

- а) організація пограбувань і розбійних нападів на офіси, виробничі та складські приміщення, розкрадання вантажів тощо;
- б) привласнення ідей конкуруючої фірми;
- в) знищення матеріальних цінностей і нерухомості конкурента шляхом підпалів, вибухів та ін.?

Питання для самоконтролю

1. Назвіть керівні документи, які стосуються організації діяльності системи фінансово-економічної безпеки підприємства.
2. Розкрийте послідовність побудови структури підрозділу економічної безпеки установи, організації, підприємства.
3. Якими є принципи, форми та методи діяльності служби економічної безпеки підприємства, установи, організації?
4. Якими є методи та засоби інформаційного моделювання систем економічної безпеки управлінських процесів та систем?
5. Якими є механізми введення в дію рішень керівництва установи, організації, підприємства щодо протидії загрозам та ризикам?
6. Охарактеризуйте механізм управління фінансово-економічною безпекою установи, організації, підприємства.
7. Які функції системи забезпечення економічної безпеки установи, організації, підприємства?

Тема 5. Планування в системі фінансово-економічної безпеки підприємства

Завдання для обговорення

1. Заходи загальної безпеки на підприємстві.
2. Заходи щодо протидії внутрішнім загрозам діяльності установи, організації, підприємства.

3. Заходи щодо протидії зовнішнім загрозам та ризикам діяльності установи, організації, підприємства.
4. Стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Теми есе

1. Превентивний (упереджувальний) захист підприємств від захоплення чи поглинання.
2. Захист підприємства від протиправного захоплення або недружнього поглинання ("антирейдерство").
3. Організаційно-правові форми забезпечення економічної безпеки підприємства.

Рекомендована література: [1 – 13].

Тести для перевірки знань

1. *Який документ з наведених нижче містить комерційну таємницю:*
  - а) деталі контракту з покупцями;
  - б) документи про сплату податків та інших обов'язкових платежів;
  - в) документи, що засвідчують платоспроможність фірми?
2. *На які три групи поділяється персонал за рівнем доступу до інформації:*
  - а) керівники, підлеглі, лінійні керівники;
  - б) працівники, що мають доступ та без права доступу;
  - в) керівники, фахівці, обслуговуючий і технічний персонал?
3. *Основні етапи, які проходить кандидата на посаду начальника служби безпеки:*
  - а) прийняття на роботу та ознайомлення з робочим місцем;
  - б) підбір кандидата та його навчання (за відсутності досвіду роботи в даній сфері);
  - в) підбір кандидата та ознайомлення його з робочим місцем.
4. *Які три блоки інформації повинні входити до обов'язкового ознайомлення з нею служби безпеки підприємства:*
  - а) середовище функціонування підприємства, стан безпеки всередині підприємства, внутрішньоорганізаційна діяльність служби безпеки;

б) середовище виникнення підприємства, середовище функціонування підприємства, стан безпеки всередині підприємства;

в) середовище функціонування підприємства, стан безпеки всередині підприємства, стан безпеки країни де функціонує підприємство?

5. До якого з трьох блоків відноситься твердження "...можливе включення відомостей про підприємства-конкуренти, правоохоронні та контрольно-наглядові органи, ринкову кон'юнктуру, криміногенну ситуацію в районі розташування підприємства, нормативні акти, що регулюють діяльність підприємства-засновника і т.д.":

а) середовище виникнення підприємства;

б) стан безпеки всередині підприємства;

в) середовище функціонування підприємства?

6. Який із варіантів не входить до переліку процедур перевірки кандидата на посаду спеціаліста служби безпеки:

а) з'ясувати думку про кандидата його попередніх працедавців і людей, з якими він працював або вчився;

б) перевірити чи стояв кандидат на обліку у громадських службах;

в) з'ясувати, чи не мав він раніше судимостей?

7. Який випробувальний термін зазвичай встановлюється для найманого працівника:

а) 2 місяці;

б) 3 тижні;

в) 3 місяці?

Питання для самоконтролю

1. Надайте визначення стратегічного (перспективного) плану забезпечення економічної безпеки підприємства.

2. Які основні розділи і положення програми комплексних заходів забезпечення безпеки підприємства?

3. У чому полягає методика розробки планів спеціальних заходів щодо оперативного реагування на загрози, ризику, небезпеки в діяльності підприємства?

4. Які структура та зміст планів проведення окремих спеціальних заходів щодо оперативного реагування на ризику та загрози безпеки діяльності установи, організації, підприємства?

5. Що розуміється під перспективними та поточними планами забезпечення економічної безпеки установи, організації, підприємства?

6. Що розуміється під планами організації взаємодії установи, організації, підприємства з зовнішніми організаціями?

Тема 6. Управління персоналом у системі фінансово-економічної безпеки підприємства

Завдання для обговорення

1. Повноваження начальника служби безпеки підприємства.
2. Відбір особи на посаду керівника служби безпеки.
3. Особливості підбору персоналу для роботи в службі безпеки підприємства.
4. Кадровий аудит у системі управління економічною безпекою підприємства.

Теми есе

1. Оцінка надійності підприємства-партнера.
2. Аналіз фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств.
3. Оцінювання ризиків фінансово-економічної діяльності підприємства.
4. Технологія перевірки платоспроможності партнерів.

Рекомендована література: [1 – 13].

Тести для перевірки знань

1. Які з видів перевірок існують у ході перевірки персоналу при виявленні на предмет протиправних дій та промислового шпигунства:

- а) регулярні, оперативні, стратегічні, багатoproфільні;
- б) регулярні, оперативні, гласні, негласні;
- в) регулярні, стратегічні, гласні, негласні?

2. Спостереження, як захід щодо збирання інформації та перевірки персоналу, характеризується:

а) співробітники служби безпеки регулярно збирають інформацію про нього, причому як у робочий час, так і під час відпочинку, на су-місних, святкових заходах та ін.;

б) явне і негласне збирання інформації серед найближчого оточення, співробітників, друзів, товаришів, знайомих, родичів. Інформацію, отриману від тих, з ким безпосередньо спілкується той, кого перевіряють, можна вважати достовірною і цінною;

в) заходи, під час проведення яких здійснюється провокація тих, кого перевіряють, на розголошування конфіденційної інформації.

3. Агентурна робота, як захід щодо збирання інформації та перевірки персоналу, характеризується:

а) співробітники служби безпеки регулярно збирають інформацію про нього, причому як у робочий час, так і під час відпочинку, на су-місних, святкових заходах та ін.;

б) явне і негласне збирання інформації серед найближчого оточення, співробітників, друзів, товаришів, знайомих, родичів. Інформацію, отриману від тих, з ким безпосередньо спілкується той, кого перевіряють, можна вважати високо-достовірною і цінною;

в) заходи, під час проведення яких здійснюється провокація тих, кого перевіряють, на розголошування конфіденційної інформації.

4. Виберіть визначення терміна "конкурентна розвідка", що є не-правильним:

а) збирання інформації, необхідної для компанії, її успішного роз-витку;

б) збирання інформації для вивчення об'єктів поглинання та його прискорення;

в) збирання інформації про ринок, бенчмаркінг, захист конфіденцій-ної інформації, пошук і вивчення об'єктів для поглинання тощо.

5. Вкажіть правильний варіант сутності функції планування сис-теми безпеки підприємства:

а) складання висновку (прогнозу) про майбутню подію, тенденції розвитку служби безпеки;

б) передбачає визначення цілей, завдань служби безпеки на май-бутній період діяльності, коштів і часу на їх досягнення;

в) полягає у встановленні постійних і тимчасових взаємин між усіма підрозділами служби безпеки, визначення порядку та умов її функціонування.

6. Сутність функції регулювання:

а) складається в процесі порівняння (зіставлення) фактично досягнутих результатів із запланованими;

б) це процес спонукання співробітників служби безпеки до діяльності для досягнення цілей самої служби та її підрозділів;

в) становить "наладку" системи, приведення її в нормальний робочий стан і необхідність в ній виникає в силу зміни зовнішніх умов, або через виникнення якихось порушень, "збоїв" у функціонуванні самої системи.

7. До основних методів управління службою безпеки відносять:

а) економічні, організаційно-розпорядчі, соціально-психологічні;

б) економіко-математичні, психологічні, новаторські;

в) новаторські, економічні, політико-соціологічні.

Питання для самоконтролю

1. Опишіть розподіл повноважень і відповідальності між структурними підрозділами при проведенні заходів щодо протидії ризикам та загрозам діяльності підприємства.

2. Які принципи організації внутрішньої та зовнішньої взаємодії при вирішенні завдань забезпечення економічної безпеки підприємства, установи, організації?

3. Розкрийте методи управління системою безпеки підприємства, установи, організації.

4. Які нормативно-методичні механізми формування положення про підрозділ економічної безпеки підприємства, установи, організації?

5. Розкрийте сутність інформаційного забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства.

6. Які особливості організації та проведення інформаційної і аналітичної роботи щодо своєчасного виявлення загроз і ризиків діяльності підприємства?

7. Розкрийте ідентифікацію та документування робіт пов'язаних забезпеченням економічної безпеки установи, організації, підприємств

Тема 7. Організація інформаційно-аналітичної роботи служби фінансово-економічної безпеки підприємства

Завдання для обговорення

1. Класифікація і характеристика різних видів аналітичної інформації.
2. Методи виявлення небезпек функціонуванню та розвитку підприємства.
3. Організація і функції підрозділів технічного захисту інформації.
4. Збір і аналіз інформації по потенційним партнерам та підприємствам-конкурентам.
5. Перевірка працівників та кандидатів при прийомі на роботу.

Теми есе

1. Бенчмаркінг: вивчення товарів (послуг) конкурентів, прийомів і методів їх роботи на ринку.
2. Маркетингові дослідження в системі економічної безпеки, визначення загроз та ризиків на ринках товарів чи послуг.
3. Роль ділової (корпоративної) розвідки в бізнесі.

Рекомендована література: [1 – 13].

Тести для перевірки знань

- 1. Уся зібрана розвідувальна інформація на підставі її кінцевого використання класифікується за наступними категоріями:*
- а) сигнальна, оперативна, розвідувальна;
  - б) сигнальна, тактична, стратегічна, доказова;
  - в) сигнальна, доказова, оперативна.

2. Встановлення обставин розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю, припускає, що співробітник контррозвідки у зв'язку з цим має:

а) визначити обсяг розголошених відомостей; встановити особу, з чиєї вини ці відомості стали відомі іншим особам; встановити фізичну або юридичну особу, якій було передано ці відомості; задокументувати всю отриману від неї інформацію;

б) визначити обсяг розголошених відомостей; встановити особу, з чиєї вини ці відомості стали відомі іншим особам;

в) визначити обсяг розголошених відомостей; встановити особу, з чиєї вини ці відомості стали відомі іншим особам; повідомити керівництву підприємства, що веде контррозвідку.

3. Чим повинні займатися відділ (група, сектор) з проведення розслідувань:

а) документування протиправних і аморальних дій співробітників служби безпеки;

б) збір та аналіз інформації щодо правопорушень та надзвичайних подій;

в) ведення обліків, зберігання і видача співробітникам необхідної інформації (досьє) і т. д.?

4. Які дії повинні виконувати відділ (група, сектор) щодо попередження правопорушень:

а) ведення обліків, зберігання і видача співробітникам необхідної інформації (досьє) і т. д.;

б) організація заходів, що вводять в оману конкурентів і злочинців;

в) аналіз стану правопорядку на підприємстві і направлення пропозицій керівництву підприємства щодо викорінення причин, що породжують, та умов, які сприяють вчиненню правопорушень на об'єкті, що охороняється?

5. Відділ (група, сектор) організації збереження комерційної таємниці повинен:

а) створювати технічні умови, що виключають витік комерційної таємниці;

б) вести облік, зберігання і видачу співробітникам необхідної інформації (досьє) і т. д.;

в) організувати заходи, що вводять в оману конкурентів і злочинців.

6. Який із методів не використовується контррозвідкою підприємства:

а) зовнішній і внутрішній огляд будівель, приміщень та інших об'єктів;

б) приховане спостереження;

в) допит конкурентів?

7. При використанні методу наведення довідок агент контррозвідки підприємства проводить:

а) усне або письмове звернення до громадянина з проханням про надання відомостей, що цікавлять детектива, і їх отримання (в т.ч. у формі документів);

б) усну бесіду співробітника контррозвідки із заздалегідь наміченою і досліджуваною особою з метою збору фактичних даних про досліджувану подію або причетну до неї особу;

в) ознайомлення, всебічне дослідження предметів та документів з метою отримання шуканої (необхідної) інформації.

Питання для самоконтролю

1. Надайте опис та поясніть штатний розпис установи, організації, підприємства.

2. Якою є система оцінювання якості та ефективності організації виробничого процесу в установі, організації, підприємстві як основи їх економічної безпеки?

3. Які вимоги щодо освіти, досвіду роботи та особистих якостей персоналу підрозділу економічної безпеки підприємства, установи, організації?

4. Які застосовують техніки співбесіди при прийомі на роботу, оцінки, просування та стимулювання персоналу?

5. Розкрийте структуру та зміст посадових обов'язків (інструкції) працівників підрозділу економічної безпеки підприємства, установи, організації.

6. Які діють правила внутрішнього трудового розпорядку підрозділу економічної безпеки установи, організації, підприємства?

7. Розкрийте сутність та зміст Положення про підрозділ економічної безпеки установи, організації, підприємства.

8. Які особливості підготовки керівного складу підприємства щодо проведення ефективних заходів із зниження рівня небезпек, загроз та ризиків?

9. Розкрийте методологію розроблення правил внутрішнього трудового розпорядку (режиму роботи персоналу підрозділу економічної безпеки підприємства, установи, організації).

10. Розкрийте інструктажі посадових осіб та персоналу підприємства з питань забезпечення безпеки окремих напрямів діяльності установи, організації, підприємства.

11. Якою є структура витрат на персонал служби безпеки підприємства?

12. Розкрийте порядок встановлення надбавок, доплат, премій працівникам установи.

Тема 8. Механізми управління фінансово-економічною безпекою підприємства

Завдання для обговорення

1. Сутність і значення комерційної таємниці.
2. Економічне шпигунство.
3. Недобросовісна конкуренція і методи викрадення таємниць.

Теми есе

1. Технологія виявлення негативних аспектів ділової репутації компанії.
2. Бухгалтерський аудит, оптимізація витрат на службу безпеки підприємства.
3. Захист економічних інтересів підприємства.

Рекомендована література: [1 – 13].

Тести для перевірки знань

1. За *тотального методу визначення* поняття "комерційна таємниця" на підприємстві до неї буде належати:

- а) вся інформація підприємства;
- б) інформація щодо роботи служби безпеки;
- в) інформація, що стосується виробничої сфери.

2. За *плагіаторського методу визначення* поняття "комерційна таємниця" на підприємстві до неї буде належати:

- а) вся інформація підприємства;
- б) та сама інформація, яку приховують конкуренти;
- в) інформація щодо авторських прав та патентів.

3. За *аналітичного методу визначення* поняття "комерційна таємниця" на підприємстві до неї буде належати:

- а) інформація щодо аналітичних даних підприємства;
- б) інформація, визначена такою на думку контрольної групи працівників;
- в) інформація, якою найчастіше цікавляться конкуренти.

4. Який із методів визначення поняття "комерційна таємниця" є найбільш дієвим:

- а) аналітичний;
- б) плагіаторський;
- в) тотальний?

5. Який із видів економічної інформації не є "комерційною таємницею" для підприємства:

- а) річна фінансова звітність;
- б) фактичний стан ринків збуту;
- в) рівень платоспроможності підприємства?

6. Який із видів промислової інформації не є "комерційною таємницею" для підприємства:

- а) система організації праці;
- б) методи й організація управління;
- в) система оплати праці?

7. Який із видів науково-технічної інформації не є "комерційною таємницею" для підприємства:

- а) аналіз конкурентоспроможності продукції, що випускається;
- б) зміст патентів та ліцензій;
- в) склад працівників науково-дослідного відділу?

Питання для самоконтролю

1. Які критерії оцінки ефективності діяльності системи забезпечення економічної безпеки підприємства?

2. Розкрийте техніку моніторингу і критерії щодо забезпечення безпеки персоналу установи, організації, підприємства.

3. Розкрийте систему організації та контролю розгляду звернень з питань, що стосуються діяльності установи, організації, підприємства та забезпечення їх економічної безпеки.

4. У чому полягає захист комерційної таємниці? Розкрийте сутність комерційної таємниці.

5. Розкрийте сутність економічного шпигунства.

6. Розкрийте сутність організації охорони та фізичного захисту майна підприємства.

7. Розкрийте сутність економічної конкуренції. Які методи протидії недружнім поглинанням?

Тема 9. Моніторинг та оцінка фінансово-економічної безпеки підприємства

Завдання для обговорення

- 1. Перевірка роботи служби безпеки.
- 2. Індикатори економічної безпеки підприємства у фінансовій сфері.

3. Індикатори економічної безпеки підприємства в техніко-технологічній сфері.

4. Індикатори економічної безпеки підприємства в інтелектуальній і кадровій сферах.

Теми есе

1. Організаційне забезпечення моніторингу економічної безпеки підприємства.

2. Закордонний досвід управління фінансово-економічною безпекою підприємств.

3. Організаційно-правові особливості управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства.

Рекомендована література: [1 – 13].

Тести для перевірки знань

1. Що таке індикатори економічної безпеки підприємства:

а) це показники рівня його економічної безпеки, що дають змогу виявити больові точки в його діяльності, визначити основні напрями і найбільш дієві способи підвищення ефективності його роботи;

б) це показники рівня його конкурентоспроможності, що дають змогу оцінити та виявити основні напрями розвитку підприємства порівняно з подібними підприємствами сфери;

в) це показники, що дозволяють зробити висновок щодо платоспроможності підприємства, та його захищеності від зовнішніх чинників?

2. Які чинники свідчать про послаблення фінансової складової економічної безпеки підприємства:

а) збільшення кредиторської та дебіторської заборгованостей;

б) поширення чуток про неплатоспроможність підприємства;

в) викрадення "комерційної таємниці"?

3. Які чинники негативно впливають на інтелектуальну складову економічної безпеки підприємства:

а) зниження частки інженерно-технічних працівників і науковців у загальній чисельності працівників;

- б) велике значення коефіцієнта плинності кадрів;
- в) зниження фінансування наукових розробок?

4. Кадрова служба для забезпечення певного рівня економічної безпеки підприємства повинна:

- а) впровадити персональну відповідальність за невиконання розпоряджень;
- б) скласти штатний розпис працівників підприємства;
- в) забезпечити розроблення поточних і планових значень показників кадрової безпеки для стратегічного й оперативного планування.

5. На що направлений процес планування та управління персоналом:

а) на контроль за дотриманням норм та нормативів штатного розпису, знання та дотримання корпоративної етики підприємства, а також на складання списку порушень працівниками встановлених правил розпорядку робочого дня;

б) на забезпечення належного рівня економічної безпеки, який має охоплювати організацію системи підбору, наймання, навчання і мотивації праці необхідних працівників, зокрема, матеріальні та моральні стимули, престижність професії і волю до творчості, забезпечення соціальними благами;

в) на дотримання законодавчих норм та нормативів з організації праці, санітарно-гігієнічних норм робочого місця?

6. Показники інтелектуальної та кадрової складової аналізують:

- а) в динаміці за кілька років і порівняно з іншими підприємствами галузі;
- б) у статичному аспекті;
- в) порівняно з іншими службами підприємства.

7. Оберіть правильне пояснення такого виду зловживань, як "внутрішнє підприємництво":

а) працівники можуть розпоряджатися значними сумами і самостійно ухвалювати важливі фінансові рішення (працюючи на організацію, такі люди створюють на її основі внутрішній "приватний бізнес");

б) дрібні крадіжки (наприклад, розкрадання товарів у магазинах самообслуговування), не є системними і не дають помітної економічної вигоди;

в) на основі майна підприємства працівник відкриває власну, автономно працюючу організацію.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте послідовність здійснення моніторингу стану безпеки, надійності та рівня.
2. Опишіть показники та індикатори фінансово-економічної безпеки установи, організації, підприємства.
3. Опишіть рівні фінансово-економічної безпеки підприємств.
4. Опишіть критерії оцінювання роботи підрозділів з фінансово-економічної безпеки.
5. Охарактеризуйте методи оцінювання персоналу служб фінансово-економічної безпеки.

Рекомендована література

Основна

1. Веретенникова Г. Б. Економічна безпека підприємства: планування й організація : конспект лекцій / Г. Б. Веретенникова. – Х. : ХНЕУ, 2008. – 83 с.
2. Губарєв О. О. Економічна безпека : конспект лекцій / О. О. Губарєв. – Х. : ХНЕУ, 2007. – 59 с.
3. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. І. Донець, Н. В. Ващенко. – К. : ЦУЛ, 2008. – 239 с.
4. Економічні та організаційні засади забезпечення фінансової безпеки підприємства : препринт наукової доповіді / за наук. ред. М. М. Єрмошенка. – К. : Нац. академія управління, 2005. – 77 с.
5. Кавун С. В. Система економічної безпеки: методологічні та методичні засади : монографія / С. В. Кавун. – Х. : ХНЕУ, 2009. – 299 с.
6. Куркін М. В. Контроль та захист економічної безпеки діяльності підприємства : навч. посіб. / М. В. Куркін, В. Д. Понікаров, Д. В. Назаренко. – Х. : ІНЖЕК, 2010. – 297 с.
7. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. – Х. : ХНЕУ, 2012. – 251 с.
8. Пономаренко В. С. Концептуальні основи економічної безпеки : монографія / В. С. Пономаренко, С. В. Кавун. – Х. : ХНЕУ, 2008. – 255 с.

Додаткова

9. Гнилицкая Л. В. Теоретико-методологические и прикладные основы обеспечения экономической безопасности субъектов хозяйственной деятельности : монографія / Л. В. Гнилицкая, А. И. Захарок, П. Я. Прыгунов. – К. : Дорадо-Друк, 2001. – 290 с.
10. Козаченко А. В. Економічна безпека підприємства. Сутність і механізм забезпечення : монографія / А. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, А. Н. Лещенко. – К. : Вид. "Либра", 2003. – 280 с.
11. Куркин Н. В. Управление экономической безопасностью развития предприятия / Н. В. Куркин. – Днепропетровск : Изд. АРТ-ПРЕСС, 2006. – 452 с.

12. Новикова О. Ф. Економічна безпека: концептуальне визначення та механізм забезпечення / О. Ф. Новікова, Р. В. Покотиленко. – Донецьк : Прима, 2006. – 407 с.

13. Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців / укл. М. В. Афанасьєв ; [наук. кер. докт. екон. наук, проф. В. С. Пономаренко]. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2008. – 244 с.

14. Сумець О. М. Стратегії сучасного підприємства та його економічна безпека / О. М. Сумець, М. Б. Тумар. – К. : Вид. "Хай-Тек Прес", 2008. – 400 с.

Зміст

Вступ.....	3
Тема 1. Теоретичні засади управління фінансово-економічною безпекою підприємства	4
Тема 2. Система фінансово-економічної безпеки підприємства.....	6
Тема 3. Організація управління фінансово-економічною безпекою підприємства	9
Тема 4. Організаційно-правове забезпечення системи фінансово-економічної безпеки підприємства	11
Тема 5. Планування в системі фінансово-економічної безпеки підприємства	13
Тема 6. Управління персоналом у системі фінансово-економічної безпеки підприємства	16
Тема 7. Організація інформаційно-аналітичної роботи служби фінансово-економічної безпеки підприємства.....	19
Тема 8. Механізми управління фінансово-економічною безпекою підприємства	22
Тема 9. Моніторинг та оцінка фінансово-економічної безпеки підприємства	24
Рекомендована література.....	28

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Завдання до самостійної роботи
з навчальної дисципліни**

**"ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ"**

для студентів спеціальності 8.18010014

"Управління фінансово-економічною безпекою"

всіх форм навчання

Укладачі: **Отенко** Ірина Павлівна
Москаленко Наталя Олександрівна

Відповідальний за випуск *Отенко І. П.*

Редактор *Лященко О. Г.*

Коректор *Маркова Т. А.*

План 2015 р. Поз. № 14.

Підп. до друку 27.05.2014 р. Формат 60 x 90 1/16. Папір офсетний. Друк цифровий.
Ум. друк. арк. 2,0. Обл.-вид. арк. 2,5. Тираж 40 пр. Зам. № 41.

Видавець і виготівник – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Леніна, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*